

VERGİ İSTİSNASI, SORUNLARI VE ÖNERİLERİMİZ

Hüseyin Yörükoğlu

SMMM, Bilirkişi, Türkiye, e-mail: huseyinyorukoglu@hotmail.com

Bilindiği üzere ülkemizde 25 Aralık 2021 tarih, 31700 sayılı Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 7349 sayılı Gelir Vergisi Kanunu gereği 193 sayılı Kanunu'nun 23'üncü maddesinin birinci fıkrasına eklenen 18. bent ile hizmet erbabının, ödemenin yapıldığı ayda geçerli olan asgari ücretinin aylık brüt tutarından işçi sosyal güvenlik kurumu primi ve işsizlik sigorta primi düşüldükten sonra kalan tutarına isabet eden ücretleri Gelir Vergisi'nden istisna edilmiştir.

Asgari ücretin üzerinde ücret alan hizmet erbabının da aynı uygulamadan faydalanması mümkün bulunmaktadır.

İlgili ayda yapılan ücret ve ücret sayılan ödemelerin toplamına anılan istisnanın bir kez uygulanması gerekmektedir.

Vergi istisnası sadece gelir vergisi için geçerli olmayıp 488 sayılı Damga Vergisi Kanununa ekli (2) sayılı tablonun "IV- Ticari ve medeni işlerle ilgili kâğıtlar" başlıklı bölümünün (34) numaralı fıkrasında yer alan "ücretlere ilişkin kâğıtlar" ibaresinden sonra gelmek üzere de (Gelir Vergisi Kanunu'nun 23/18'inci maddesinde düzenlenen ücretlerde istisna, aylık brüt asgari ücrete isabet eden kısım için uygulanır) şeklindeki parantez içi hükmü eklendiğinden tüm ücretlerin asgari ücret kısmı kadar olan kısmı için damga vergisi istisnası da getirilmiştir.

Vergi istisnası, vergi kanunlarına göre vergilendirilmesi gereken vergi konularının aynı kanunlar uyarınca vergilendirilmemesidir. Vergi istisnası bazı gelirlerin desteklenmesi amacıyla yapılan bir düzenlemedir. Bu bağlamda ülkemizde asgari ücret elde edenlerin desteklenmesi amacıyla da asgari ücret seviyesindeki ücretler gelir ve damga vergisinden istisna edilmiştir. Asgari miktarın üzerinde maaş alanların söz konusu ücrete isabet eden kazancı da asgari ücret tutarı kadar kısmı da gelir ve damga vergisinden istisna edilmiştir. Bu durumda da bize göre istisna indirim haline dönüşmüştür.

Vergi dilimi, vergi mükelleflerinin elde ettikleri gelirine göre ve farklı oranlarda vergilendirilmesi için belirlenen gelir aralıklarını ve bu aralıklara isabet eden vergi oranlarını ifade eder. Gelir vergisi dilimlerinin, kazançların adil bir şekilde vergilendirilmesini sağlamak amacıyla kademeli uygulanmayı adaletli bir şekilde sağlaması gerekmektedir. Bu nedenle de gelir arttıkça, gelir dilimine bağlı olarak ödenmesi gereken vergi oranının ve ödenecek verginin de artması gerekir.

Citation/Atıf: YÖRÜKOĞLU, H. (2024). VERGİ İSTİSNASI, SORUNLARI VE ÖNERİLERİMİZ. İZMİR SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER DAYANIŞMA DERGİSİ. 7(3): 450-454.

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:

Hüseyin Yörükoğlu

E-mail: huseyinyorukoglu@hotmail.com

Bu çalışma, Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Vergi adaletini sağlamak ve yüksek gelir elde edenlerden daha yüksek oranda vergi alınması sosyal bir devletin amaçlarından birisi olmakla birlikte ülkemizde maalesef alt gelir grupları için hiç de adaletin sağladığından söz edemeyiz.

Bugün itibariyle, 20.002,50TL. olan brüt asgari ücretten işçi sosyal güvenlik kurumu primi ve işsizlik sigorta primi düşüldükten sonra kalan net tutarı 17.002,12 TL. olup, bu tutar Gelir Vergisi'nden istisnadır.

Normal Bir Çalışanın Asgari Ücretinin Netinin Hesabı aşağıdaki gibidir:

Brüt Asgari Ücret= 20.002,50

SGK İşçi Sigorta Primi (%14+1)= 3.000,38

Gelir vergisi matrahı= 17.002,13

Gelir Vergisi (Asg. Ücret. İstis. 17.002,12*15=2.550,32) - 2550,32= 0,00

Kesintiler Toplamı= 3.000,38

Net Ele Geçen Tutar= 17.002,12

Vergi İstisnasındaki Aksaklıklar

Vergi istisnası uygulamasında yaşanan aksaklıklar aşağıda belirtilmeye çalışılmıştır.

Asgari ücrete getirilen vergi istisnasının amacı alt gelir grubunda çalışanların ücretlerinde bir ölçüde de olsa bir artış sağlamaktır. Oysa asgari ücret bugün itibariyle 4 kişilik bir ailenin aylık sınırının altında olduğundan, vergi istisnası asgari ücretli için bir rahatlama da getirememiştir.

Bunun yanı sıra G.V.K.'nın 103. Maddesi ile ücretliler için belirlenen gelir vergisi tarifesindeki dilimler o kadar düşük kalmıştır ki, asgari ücretin biraz üstünde ücret elde eden hizmet erbabının ücretlerinin vergiye tabi olduktan başka üst vergi dilimlerinden vergiye tabi olması söz konusudur.

Bu bağlamda ücretliler için 2024 yılı vergi dilimleri aşağıda belirtilmiştir.

Vergiye tabi ücret gelirleri:

110.000 TL'ye kadar %15,

110.001 ile 230.000 TL. için %20,

230.001 TL. ile 870.000 TL. için %27,

870.0001 ile 3.000.000 TL. için %35,

3.000.001 ile fazlası için %40

Oranında vergilendirilecektir.

Yani asgari ücretin aşağıda da açıklanacağı üzere biraz üzerinde aylık elde eden bir kişinin beşinci veya altıncı aydan itibaren ikinci veya üçüncü vergi diliminden verilendirilmesi işten bile değildir.

Zira, istisnayı aşan ücret gelirinin vergilendirilmesinde verginin hesaplanacağı gelir dilim tutarları ve oranlarının belirlenmesinde kümülatif vergi matrahının esas alınması nedeniyle ücretler düşmektedir.

Yani, G.V. Kanunu'nun 23/18. maddesine göre istisnayı aşan ücret gelirinin vergilendirilmesinde verginin hesaplanacağı gelir dilim tutarları ve oranları, istisna kapsamındaki tutarlar dikkate alınarak belirlendiğinden, yani ücret sahibinin vergiye tabi olmayan matrahları dikkate alındığı için net ücreti düşmektedir.

Bu bağlamda, brüt 20.002,50TL, net 17.002,12 TL. ücret alan bir hizmet erbabı Gelir Vergisi ödemekle birlikte;

Asgari ücretin üzerinde, örneğin, brüt 20.500,00 TL. ücret elde eden bir hizmet erbabı asgari tutarı aşan ücretinden ilk 6 ay %15 oranında vergiye tabi olacakken 7. aydan itibaren %20 oranında vergiye tabi olacak, dolayısıyla eline 17.357,80 TL. geçerken, Temmuz ayından itibaren ortalama 17.315,17 TL. geçecek, ilk altı aya göre toplam 251,00 TL. kaybı olacaktır.

Bu duruma örnek olarak aylık 20.500,00 brüt ücreti olan normal bir çalışanın 7. Ay itibariyle net asgari ücretinin hesabı aşağıdadır:

Brüt Asgari Ücret	20.500,00
SGK İşçi Sigorta Primi (%14+1)	3.075,00
Gelir vergisi matrahı	121.975,00
Ödenecek Top. Vergi (Öden. Grk.: 3.368,10 - İstis. Kapsamı: 3152,88)=	215,22
Kesintiler Toplamı:	3.290,22
Net Ele Geçen Tutar=	17.209,78

Burada brüt ücreti 20.500,00 TL. olan bir ücretlinin kümülatif gelir vergisi matrahının Temmuz ayı itibariyle 110.000,00 TL.'yi geçmiş olması itibariyle vergi dilimi %20'lik vergi oranı kapsamında olacağından almış olduğu Haziran ayı maaşı 17.357,80 TL. olmasına karşın, Temmuz ayı maaşı 17.209,78 TL.'ye düşecektir.

Örneğin 25.000,00 brüt ücretle çalışan için bu kayıp daha fazla olacak, ilk beş ay 20.574,89 TL.

almakta olan çalışan o aya kadar %15 vergi oranına tabi iken Haziran ayından itibaren birden %20'lik vergi dilimine girecek, almakta olduğu ücreti aylık ortalama 613 TL. düşecek, yıllık kazanç kaybı ise 4.298,71 TL. olacaktır. Üstelik bir de Aralık ayında %27'lik vergi oranına göre vergi ödeyecektir.

Yine örneğin, 30.000,00 TL. brüt ücretle çalışılmış olursa idi, ücretliler Mayıs ayında %20, Ekim ayında ise %27 vergi oranına tabi olacak, ilk 4 ayda aldıkları ücretten Ekim – Aralık aylarında aylık 2.209,89 TL. daha az ücret alacaklardır.

Böylece asgari ücretin az da olsa üzerinde aylık alınlar zaten düşük ücretle çalıştıkları halde tabi oldukları vergi dilimleri ve vergi oranları yükseldiğinden artan vergileri nedeniyle yıl içinde ücretleri de azalmaktadır.

Bu azalmaya bir de enflasyon etkisi dahil edildiğinde ücretli çalışanın reel maaşında önemli bir azalma meydana gelmektedir. İçinde bulunduğunuz yılda ara zam yapılmadığı için asgari ücret ve biraz üstü çalışanların reel ücretleri oldukça düşmüştür. Asgari ücretin bugün itibariyle değerinin enflasyon nedeniyle 12.000,00 TL.'ye düştüğünden söz edilmektedir.

Bu nedenle en azından gelirin nominal azalmasını önlemek için istisnayı aşan ücret gelirinin vergilendirilmesinde verginin hesaplanacağı gelir dilim tutarları ve oranları, istisna kapsamındaki tutarlar, yani kümülatif matrah esas alınarak belirlenmemeli, mademki vergi istisnası söz konusu, ücretlerin vergi istisnası dışında kalan kısmı dikkate alınarak belirlenmelidir. Konu yazımızın öneriler kısmında bir örnek ile açıklanacaktır.

Üstelik ücret gelirlerinin vergilendirilmesinde kümülatif matrah olarak maaş ödemesinin yanı sıra aynı dönemde yapılan ve ücret olarak değerlendirilen prim, ikramiye, huzur hakkı, mesai ücreti, döner sermaye ücreti, ek ders ücreti gibi ödemeler de dikkate alınmak suretiyle vergilendirme yapıldığından çalışanların tabi oldukları vergi dilim ve oranları süratle yükselmektedir.

Diğer taraftan Gelir Vergisi Kanunu'nun 61'nci maddesinin 3. fıkrasının 5. bendinde ve 319 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde sayılmaları nedeniyle yönetim ve denetim kurulu üyelerine ödenen huzur hakkı, bilirkişilere, resmi arabuluculara, eksperlere, spor hakemlerine, sporculara yapılan ödemeler de ücret sayıldığı için bu ödemelerin aylık asgari ücreti aşmayan kısmı için de vergi istisnası söz konusudur.

Ancak buradaki önemli nokta bu kişilerin istisnadan faydalanmaları için bu faaliyetleri dışında başka bir işverenden ücret almamaları gerekmektedir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı'nın, 05.05.2022 tarihli ve 59387 sayılı yazısında bilirkişilerle ilgili olarak ve özetle;

Bir işverenin yanında ücretli olarak çalışmayan bilirkişilere yapılan ödemelerde vergi istisnasının uygulanacağı, bilirkişilerin bir işverene bağlı olarak çalışmaları ve ücret geliri elde etmeleri halinde ise, istisnanın sadece en yüksek ücret gelirine uygulanmasının gerektiği ve söz konusu işverene bu durumu bildirme yükümlülüğünün ise hizmet erbabına ait olduğu;

Bu çerçevede, istisnanın uygulanmasında kişi beyanının esas alınması öngörüldüğünden bu yöndeki beyanın ödeme birimlerine iletilmesi halinde adı geçen bilirkişiye vergi istisnasından faydalandırılarak ödeme yapılacağı bildirilmiştir.

Ancak, bilirkişiler vergi istisnasından çok geç yararlanmaya başlamışlar, Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü ile Bilirkişilik Daire Başkanlığının birlikte yürüttükleri çalışma bir hayli uzun sürmüş, 01.01.2022 tarihinde başlamış olan başka bir işverenden ücret alamayan bilirkişilere uygulanması gereken aylık vergi istisnası ancak 2024 yılı Temmuz ayı itibariyle UYAP'ta yapılan başvurular ile uygulanmaya başlanmış, fakat orada da sıkıntılar yaşanmıştır. Örneğin, başka bir işverenden ücret almadıkları halde bazı bilirkişiler başka bir işverenden ücret alıyor gördükleri için aylarca vergi istisnasından yararlanamamışlardır.

Diğer taraftan 01.01.2022 tarihinden istisna uygulandığı tarihe kadar olan dönemde gereksiz vergi kesintisi yapılmış ve gereksiz kesilen bu vergilerin iadesi de bu konuda hazırlıklı olmayan vergi dairelerini için oldukça sıkıntılara yol açmış, fazla kesilen bilirkişi ücretlerinin iadesi için oldukça zorlanmışlar ve gereksiz kesilen vergiler aylar sonra bilirkişilere iade edilebilmiştir.

Ücret istisnası yürürlüğe girdiği halde bilirkişi ücretlerinden 2,5 yıl gibi bir süre vergi kesintisi yapılmaya devam edilmesi ve haksız yere kesilen bu vergilerin bilirkişilere iadesi de iki yılı aşkın bir süre sonra gerçekleşmiştir. İki yıldan fazla bir süre sonra iade edilen bu vergilerin enflasyon karşısında erimeleri de işin cabası olmuştur.

Böylece G.V.K.'nın 23/18'inci maddesinin yürürlüğe girmesi ile birlikte içinde meslektaşlarımızın da bulunduğu özel ve kamu sektör yetkilileri söz konusu yasayı hemen uygulama kabiliyeti göstermelerine rağmen merkezi idare sınıfta kalmıştır.

Bizce bunun sebebi de çıkarılan yasanın teknolojik tabanın da hazır olmamasıdır.

Emekli Çalışanların Vergi İstisnasından Yararlanmaları

Bu konuda değineceğimiz bir konu da emekli olup da bir işverenin yanında çalışanların da vergi istisnasından yararlanmaları hususudur.

Burada da ilginç bir durum ortaya çıkmakta ve emekli olup da asgari ücretle çalışmakta olanlar normal çalışanlara göre daha fazla ücret almaktadırlar.

Bu durumda olan çalışanlar daha az SGK İşçi kesintisi ödemeleri nedeniyle daha fazla gelir vergisi ödemekte, ancak daha fazla ücret almaktadırlar.

Emekli Bir Asgari Ücretli Çalışanın Net Ücretinin Hesabı

Brüt Asgari Ücret = 20.002,50

SGK İşçi Sigorta Primi (%7,5) = 1.500,19

Gelir vergisi matrahı= 18.502,31

Gelir Vergisi (Asg. Ücret. İstis. 17.002,12x%15=2.550,32) – 2.775,35= 225,03

Kesintiler Toplamı= 1.725,22

Net Ele Geçen Tutar= 18.277,28

Yani normal bir asgari ücretli çalışanı aylık 17.002,12 TL. ücret alırken, emekli bir çalışanın aldığı aylık ücret 18.277,28 TL.'dir.

Diğer taraftan %22,5'lik SGK işveren payı ve % 2,5'lik kısa vadeli sigorta kolları prim oranları nedeniyle emekli bir çalışanın işverene maliyeti 24.953,08 TL iken normal bir çalışanın işverene maliyeti 23.502,94 liradır.

Aradaki 1.400,17 TL. tutarında fark umarız emekli çalışanlar aleyhine bir sorun yaratmaz.

Önerilerimiz

1- Her ne kadar Gelir Vergisi Kanunu'nun 23/18. Maddesindeki uygulamaya asgari ücretliler için vergi istisnası dense de yukarıda belirtildiği üzere asgari ücret üzerinde ücret alanlar için bir vergi indirimidir. Zira, asgari ücretin üzerinde ücret alanların aldıkları ücret üzerinden tahakkuk eden vergiden bir indirim yapılmaktadır.

Bu durumu kısmen de olsa önlemek için istisnayı aşan ücret gelirinin vergilendirilmesinde verginin hesaplanacağı gelir dilim tutarları ve oranları, istisna kapsamındaki tutarlar dikkate alınarak değil, kümülatif vergi tutarından istisna kapsamındaki toplam tutarlar düşülerek hesaplanmalıdır.

Örneğin brüt ücreti 25.000,00 TL. olan bir çalışanın vergi matrahı ilk ay için SSK işçi ve işsizlik işçi kesintilerinin düşülmesinden sonra kalan 21.250,00 TL. değil, 21.250 – 17002,12 =4.247,88 TL. olmalı; İkinci ay ise kümülatif matrah 42.500 TL değil, 42.500 – 34.004,26 = 8.495,74 TL. olmalıdır.

2-İkinci olarak ise vergi dilimleri özellikle ücretliler için yükseltilmeli veya vergi dilimleri yükseltmekle birlikte oranlar da düşürülmelidir.

2024 yılı esas alınarak örnek vermek gerekir ise ücretliler için vergiye tabi gelirler:

230.000 TL'ye kadar %10,

230.001 TL. ile 870.000 TL. için %15,

870.0001 ile 3.000.000 TL. için %20,

3.000.001 ile fazlası için %25

Oranında vergilendirilmelidir.

Öte yandan, vergi istisnasının uygulandığı bir ülkede düşük olarak belirlenen vergi dilimleri nedeniyle çalışanlar süratle üst vergi üst vergi dilimlerine yükselip yüksek vergi oranlarına tabi olup yüksek vergi ödemeleri bir paradokstur.

3-Vergi istisnası yöntemi ücretlilerin gelirlerini yükseltmek amacını taşımakla birlikte, ülkemizde çalışanların %50 civarının asgari ücret seviyesinde maaş aldıkları dikkate alındığında asıl olan 4 kişilik bir ailenin açlık sınırının 20 bin lirayı aştığı bu dönemde eğer asgari ücretle çalışan bir ücretlinin vergi istisnası uygulamasına rağmen aldığı aylık ücret 17.002,12 TL. ise burada yapılması gereken en önemli çözüm çalışanların ücretlerinin bütün bir yıl boyunca en azından açlık sınırı üzerinde belirlenmesidir.

Asgari ücretin enflasyonu arttırdığı gerekçesi ile asgari ücretin artırılmaması hiç de sosyal adalete uygun bir gerekçe değildir.

Yine Merkez Bankasının 2024 yılı enflasyon tahminini %38'den %44'e ve 2025 yılı enflasyon tahminini ise %14'den %21'e yükseltmesine ve

TÜİK'e göre yıllık enflasyonun halen %48,58, ENAG'a göre ise %89,77 olmasına karşın enflasyon oranının bu şartlar altında yüzde kaç olacağı bilinmezken asgari ücrete 2025 yılı için %25 civarında zam yapılacak olması ne derece doğrudur?

4-Ancak asıl olan enflasyonun düşürülmesidir. Enflasyon düşmedikçe ücretlere ne kadar zam yapılırsa yapılsın sonuç olarak ücret artışlarının enflasyonun altında kalacağı aşıkardır.

5- Yönetim ve denetim kurulu üyelerine, bilirkişilere, resmi arabuluculara, eksperlere ve geliri düzenli olmayanlara yapılan ödemelerde istisna uygulamasında ödemenin yapıldığı ay esas alınarak değil bütün bir yılın dikkate alınması daha doğru olacaktır. Zira, örneğin bir bilirkişi veya arabulucu bir ayda asgari ücret tutarı kadar ücret elde edemeyebilir, ertesi ayda da asgari ücreti geçebilir. Bu nedenle bazı aylarda aylık geliri asgari ücretten düşük olması ihtimali olanlar için istisna uygulamasının yıllık olmasında yarar bulunmaktadır.

Zira, örneğin bir ay 14.500,00 TL. net ücret elde eden bir arabulucu o ay (17.002,12- 14.500,00=) 2.502,12 TL. TL.'lık istisna hakkından yararlanamayacak, ertesi ay 19.502,12 TL. net ücret elde edecek olsa bile bir ay öce yararlanamadığı 2.500,00 TL. tutarındaki vergi istisnası bu ayki vergi istisnasına dahil edilemeyecektir.

Sonuç olarak;

1- Vergi istisnasından yararlanan ve asgari ücretin üzerinde gelir elde eden ücret gelirlerinin azalmaması için ücret gelirlerinin vergilendirilmesinde verginin hesaplanacağı gelir dilim tutarları ve oranlarının, istisna kapsamındaki tutarlar dikkate alınarak, yani kümülatif matrahının esas alınarak belirlenmemesi, bunun yerine, gelir dilim tutarları ve oranlarının, kümülatif vergi tutarından istisna kapsamındaki toplam tutarlar düşülerek hesaplanması,

2- Ücretliler için vergi dilimlerinin yükseltilmesi,

3- Vergi dilimleri yükseltmekle birlikte vergi oranlarının düşürülmesi,

4- Çalışanların %50 civarının asgari ücret seviyesinde maaş aldıkları dikkate alındığında vergi istisnasının daha işe yarar hale gelmesi için asgari ücretin yükseltilmesi,

5- Aylık ücreti değişkenlik gösterip her ay asgari ücret tutarı kadar gelir edemeyecekler için (bilir-

kişi, arabulucu ve geliri düzenli olmayan kişiler) istisnanın aylık değil yıllık olarak uygulanması,

6- Ücret artışlarının yılda iki kere yapılması,

7- Hepsinden de önemlisi enflasyonun önlenmesi, eğer enflasyon önlenemiyorsa veya önlenese bile en hakkaniyetli çözüm, asgari ücretin her yıl belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılması olacaktır.